

גליון אל"ה הדברים

דברי תורה של המגיד מישרים החסיד שבכהונה
הגה"ח ר' ארי' ליבוש הכהן וויינפעלד ז"ל

פרשת נצבים

שנה ב' גליון ע"ו

כולל בתוכו

ארי' שואג

פניני המגיד

גדולת ד'

ארי' שואג | דרשות נלהבות,
לעורר הלבבות,
במקהלות אלפי רבבות

ליל ראש השנה תשס"ג

שאמרתי בבית המדרש הגדול קרית יואל קודם מעריב לטובת הכולל וזה החלי!

ונתנה תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום מור' כמה אסורים ישנה בבית הסוהר? בלי דלתות נחושת ובלי בריחי ברזל? וכמה אסורים יש בבתי חולים וכמה חולים אסורים ברהטים למטתם ואין יוצא ובא?

מעולם כשאמרנו מי ימות אי מי באש גענו כל העם בבכי, והשתא אחר האסון שנעשה זה לפי שבועיים שתינוק בלי חטא נעדר על ידי ח' טורפות יבכו יותר גם בעת אמירתם "מי בחי-ה" שעד עתה לא חלו ולא הרגישו להרעיש על זה.

והנה כל אלו האסורים בתפיסה הוא רק מחמת דיני דמלכותא בדבר שבממון הקלה, ולעומת זה יש הרבה שופכי דמים ורוצחים גמורים הם כדור בארץ לכל יושבי' ואין יתכן זאת ועל כרחך שה' להם סניגורים טובים שאף להיותם מן הגרועים שבגרועים יצאו לחופש על ידי הרבה כסף שנתנו להסניגורים ועורכי דין, והנה מלכותא דרקי' כעין מלכותא דארעא אנו צריכין לצאת בדימוס על ידי סניגורים טובים ומי הוא זה הסניגור היותר טוב לנו ולכל בית ישראל התוה"ק כמו שמצינו במדרש בגזירת המן וז' ילקוט שמעוני (אסתר רמז תתרנ"ז) אמר הקב"ה אומה זו שבשבילה רבות אנחותי בכל יום אשבייתה מאנוש זכרם, מיד אמר הקב"ה הביאו לי אגרות ואכתוב עליהם כליה, מיד הלך השטן להביא מגלה, כשראה "תורה" כך יצאת לפני הקב"ה בבגדי אלמנות ונתנה קולה בבכי ולקול בכיתה צעקו מלאכי השרת שנאמר הן אראלם צעקו חוצה, אם ישראל בטלים אנו למה נצרכין בעולם, עכ"ל, הרי לנו שרק על ידי התורה הק' ניצלו אז מכלי' ח"ו, ואם כן יתן כל אחד אל לבו כמה שייכות ה' לו עם התוה"ק במשך כל השנה, עד היכן הגיע אהבתו לתורה'ק וכל אחד יתבונן כמה יש עוד להוסיף אומץ בתורה הק', ובין התלמידים חכמים יתנו לב אם התמדתו בתורה ה' באופן היותר נעלה ונשגב, ובין הבינונים יוסיפו עוד שיעורים בתורה ולהרבות הזמנים, ואף האיש ההמוני יותר פשוט יקבל על עצמו שיהי' לו שייכות עם התוה"ק ויעלה ויבוא לבית המדרש בכל יום לקבוע עיתים לתורה ואז יתקיים בנו מ"ש שהע"ה (במשלי פרק ה' - י"ז) **אני אהבי' אהב ומשחרי' ימצאני** אם אנחנו נאהב את התורה אז גם התורה יאהב אותנו ותלביש מחלצות להיות סניגורין שלנו.

והנה הטעם באמת למה התוה"ק נכנסה כל כך בעובי הקורה בשביל ישראל הוא פשוט כי אתה בחרתנו מכל העמים להיות העם היחידי שמלכותו ברצון קבלו עליהם, משא"כ שאר האומות לא רצו לקבל התורה כמו שעיר פארן וכו' ומאז ועד עתה עם הנבחר נהרגים ונשחטים על התורה הק' ובאים באש ובמים על קיצה של י"ד, ודבר גדול דיבר רבינו הק' בפרשת משפטים לפרש מה שאמר משה רבינו למלאכים כלום ירדתם למצרים והסביר רבינו דלכן ירד הקב"ה בכבודו ובעצמו למצרים ולא נתן למלאכים שירדו ויצלו כי מצרים להיותו ערות הארץ ה' חס על מלאכיו שבאם ירדו שמה יתגשמו מכל וכל עכד'ק וזה שאמר להם משה רבינו למה אתם מבקשים את התורה להיותכם ראויים לה יותר מישראל הלא כלום ירדתם למצרים? לא! והטעם שלא תתגשמו ואנחנו היינו שם רד' שנה ועם הנבחר נתעלו למדריגה היותר גבוה ואם כן גדולים ישראל יותר ממלאכי השרת ולכן מגיע התורה לנו עכ"ד הק', ועל כן עכשיו הוא העת והעונה לקבל על עצמינו לאהוב את התורה ולהוסיף בה אומץ ועל ידי כן יאהוב אותנו גם כן ויהי' הסניגור שלנו ללמד עלינו זכות, ועכשיו ביו"ט יקבל כל אחד ליתן אנגאבע להראות חביבות לתורה הק', הנה יש לנו כולל גדול שכמה מאות אברכים לומדים שם תורה מתוך הדחק ועוני, ובה חבלה נפלו לי בנעימים לקבוע שמה עיתים לתורה ונח"ת ינחתו איש אשר כמוני לראות איך שהרבה מהם השלימו בג' חלקי או"ח לא רק על הסעיף קטן שבמגן אברהם, אלא אפילו בכל סעיף קטן שבפרי מגדים גם כן וכמו כן יש קבוצה של י"ד וכמו כן יש קבוצה של לומדים שתכליתם להשלים חו"מ ונו"כ, ובזכות זה יתקיים כי ירבו ימין וגו' אורך ימים בימינה וגו'.

ואסיים בברכת כהן הדיוט שכל החולים יתרפאו וכל הבריאים יתקיימו בבריאותם לאורך ימים טובים והשי"ת יהי' לו נחת מצאצאיו ומי שצריך לשידוכים יבוא לו בניקל ונזכה כלנו במהרה לישועה כללות בביאת משיח צדקינו ומלכינו בראשינו בב"א.

מודה ועוזב יזכה שירחמהו ה'

אתם נצבים היום (דברים כט, ט).

י"פ על פי מה דאיתא בזוהר הק' (ח' ג' ר"א ע"א) היום דא ראש השנה, והנה איתא בכמה מקומות ובתוכם בווידי הגדול דרבינו ניסים (סדר יום כיפור קטן) וז"ל, מנהג בית דינך הצדק לא כמנהג בתי דינין של בני אדם וכו', אלא אם יכפור אדם או לו ואוי לנפשו, ואם מודה ועוזב אתה מרחמהו. והנה 'אתם' אותיות 'אמת' הרומז לכך שאינו כופר אלא מודה ועוזב.

וזה שאמר הכתוב אתם - אותיות אמת, היינו בזאת המידה מידת האמת, שיודה אדם על האמת ויעזוב דרכו, נצבים היום - דא ראש השנה, שע"י מידה זו נוכל להיות בבחינת נצבים ביום הדין, שיהיה 'אתה מרחמהו'. יהי רצון, שבמהרה ירחם עלינו וישענו, אמן.

תיבות קריאת שמע מכוונים להביא חיות לאבריו של אדם

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם (דברים כט, ט).

נלפענ"ד עפ"י מה שכתב בספה"ק דגל מחנה אפרים ב'פ' ואתחנן (ד"ה ואתם) עה"פ (דברים ד, ז) ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום, וז"ל, יש לומר בזה בדרך רמז על פי הידוע, בקריאת שמע יש רמ"ח תיבין כשמצרפין ה' אלהיכם אמת, ובה מחיים רמ"ח אברים של אדם בכל יום. וזה יש לומר שמרמז בפסוק, ואתם אותיות אמת, הדבקים בה' אלהיכם היינו כשתדבקו תיבת אמת אל ה' אלהיכם, ובה יומשך לכם חיים כולכם היום, היינו בכל יום ויום צריך לומר כן והבן, עכ"ל.

וזה יש לומר בכתוב בפרשתנו, אתם נצבים היום, 'אתם' אותיות אמת, רמז לתיבות ה' אלוהיכם אמת, ומרמז הכתוב שע"י תיבות אלו שאנו מצרפים בקריאת שמע, זוכים אנו להיות נצבים בקיום, שע"י נשלם החיות בכל רמ"ח איברים של אדם בכל יום, לפני ה' אלוהיכם, שיברכנו בחיות כל רמ"ח איברינו, כמשנ"ת.

היכי דמי בעל תשובה

והשבות אל לבבך בכל הגוים וגו' (דברים ל, א).

בדרך אפשר יש לומר, על דרך אמרם ז"ל (יומא פו ע"ב) היכי דמי בעל תשובה וכו', מחוי רב יהודה וכו' באותו מקום.

וזהו שאמר, והשבות אל לבבך, רמז לתשובה, בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלוהיך שמה, היינו אפילו באותו מקום אשר הדיחך, רמז למקום שנכשל בו, ובאותו המקום דייקא והשבות אל לבבך, שיעשה תשובה, זהו נקרא תשובה גמורה.

עבודת ה' לשם שמים היא קנין נפש ונוחלים אותה הדורות אחריו

ושבת עד ה' אלוהיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך (דברים ל, ב).

ובספורנו כתב וז"ל, ושמעת בקולו וכו', לא מצוות אנשים מלומדה כמו שעשית קודם לכן, אתה ובניך, גם ילידי הדור יכירו זה וכו', עיי"ש.

יש לפרש מה שכתב בספר אפוקי יהודה הובא בייטב לב (פ' נח ד"ה א"י נח וב'פ' אמור ועוד מקומות) החילוק בין העובד את הש"ת מרצונו הטוב, כי יודע ומכיר שכן ראוי לעובדו מגודל דוממותו ית', ובין העובד מצד ההכרח מיראת העונש. כי העבודה שהוא אך לשם שמים הוא קנין עצמי בנפש, ומנחיל כח יראתו ואהבתו לזרעו אחריו, משא"כ העבודה הכרחית מכח יראת העונש איננו מנחיל לזרעו, כי איננו רק קנין חיצוני, על דרך שאמרנו (כתובות מב ע"ב) אין אדם מוריש קנס לבניו.

ובזה פירשו הפסוק (דברים ה, כו) מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי, דייקא יראת הרוממות ולא מיראת העונש, ולשמוך כל מצותי כל הימים, למען ייטב להם ולבניהם לעולם, כי ינחיל הכח לזרעו אחריו, עיי"ש.

ונראה להעמיס כל זה בכונת הכתוב ושבת עד ה' אלוהיך וכו' ככל אשר אנכי מצוך היום, וכמ"ש הספורנו לא מצות אנשים מלומדה כמו שעשית קודם לכן, והיינו שתהיה העבודה לשם שמים, וע"ז אתה ובניך, וכדבריו לעיל שגם ילידי הדור יכירו בזה וילמדו ממך, ואמר הכתוב הטעם בכל לבבך ובכל נפשך, שכיון שתהיה עבודתך עבודה תמה תנחילם לבניך ותתמיד לדורי דורות.

והנה אמרו דורשי רשומות עה"כ (דברים ל, ה) ומל ה' אלוהיך א"ל לבבך ואת לבב זרעך ראשי תיבות אלו, רמז לתשובה, שהחודש הזה מסוגל לתשובה, ולדברינו יומתק, שכאשר נזכה לומר ה' אלוהיך את לבבך היינו שנעבדו עבודה תמה, בודאי שתתמיד היראה להנחילה גם לבנינו אחרינו, ונזכה 'ואת לבב זרעך', אמן וכן יהי רצון.

הבטחת ה' לסייע את העושה תשובה מיראה שיבוא לתשובה מאהבה

ומל ה' את לבבך (דברים ל, ו).

יש לפרש, בשנקדים דברי הרמב"ן וז"ל, זהו שאמרנו (שבת קד ע"א) הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך, והוא יעזור אותך, ע"כ, ונראה לומר, שכאשר האדם שב בתשובה מיראה מסייעים אותו מן השמים לבוא לתשובה מאהבה.

וזהו שהתחיל הכתוב לעיל (ל, א) והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו', היינו שהתעוררות התשובה תבוא מכח שכר ועונש, וזהו בחינת תשובה מיראה, ועל זה בא הכתוב לומר להם הבטחת הקב"ה ברוב רחמיו, שהוא יסייע לאותן

העושים תשובה מיראה שיבואו למדריגת תשובה מאהבה, וזהו שאמר ומל ה' אלוהיך וגו' לאהבה את ה' אלוהיך וגו', בחינת תשובה מאהבה, שהבא ליטור מסייעין אותו.

אתם נצבים וכו'

הנה עתה אדבר רק בקצרה וזה כבר מלא כל הספרים הקדושים על הפסוק וידעת היום והשבות אל לבבך שאם יזכה שאין לו אלא יום אחד אז ישם באמת כמ"ש שוב יום אחד לפני מיתתך ושמעתי ג"כ מהחווה זי"ע שפירש בזה הגמ' אין ועתה אלא תשובה והאריך קצת ע"פ מאמר החכם העבר אין והעתידי עדיין וההוה כהרף אין ומוכן ובה פ' ג"כ הפסוק ועל רגעי ארץ דברי מרמות יחשובון (ומאוד שמחתי כשראיתי שכיונתי למ"ש בסה"ק קדושת יו"ט פ' ראה על הפ' ראה אנכי נותן לפניכם היום ופ' שם ג"כ מזה הענין) ובה אפשר לפרש ג"כ אתם נצבים היום אם תחשבו שאתם עומדים ונתיצבים על האדמה הזאת רק היום אז תזכו בדין ברה"ש שמרומז ג"כ בפסוק לפי הזה"ק שהבאתי כבר ואז תזכו להיות לפני ה' ויה"ר שזנכה להתפלל בכונה ברתת ובזיע ותפילתינו יעלו וישבר חלוננו רקיע, אמן ואמן.

ועפ"י הנ"ל נפל בדעתי (בליל שב"ק שנת תשכ"ו) לפרש שפיר המדרש אתם נצבים וכו' הה"ד הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד דיש עוד בחינה שהוא אצל רשעים דהיינו אם הרשע יזכיר א"ע שאין לו רק יום אחד ואינו יודע מה יולד יום אז ירצה לעשות עוד עבירות כמו שהוכיח ישעיהו הנביא אל תאמרו נאכל ונשתה כי מחר נמות נמצא מדברינו אלה דבהזכרה הלזה יש שני בחינות וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם ובה פ' הקדושת יו"ט ראה אנכי נותן לפניכם "היום" זהו ברכה וקללה שני בחינות אחד טוב ואחד רע ובה יובנו שפ' דברי הגמ' אתם נצבים וכו' וא"כ קשה דלכאורה צריך להיות התעוררות, אלא התיורץ על זה הוא הפוך רשעים ואינם שהם מהפכין זאת לרע ומ"כ אינם משא"כ ובית צדיקים יעמוד ע"כ.

אתם נצבים היום וכו' ראשיכם שוביכם זקניכם ושוטריכם וכו'

ואיתא במד' תנחומא הפוך רשעים וכו' וצ"ב ועו"ק למה הקדים משרע"ה הראשים לזקנים הלא זקנים פירושו הוא ת"ח כמאמרם זק"ן זהו שקנה חכמה, וישעיה הנביא הקדים ג"כ זקנים לראשים, וא"כ למה לא הקדים משרע"ה ג"כ את הזקנים לראשים, ונראה בדרך הלצה עפ"י הגמ' במס' ב"ב דף י"ד ע"ב יוסף ברי' דר' יהושע חלש איתנגיד א"ל אבוא מאי חזית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם ברור ראית ע"כ ונראה דטבעיות העולם (היינו אצל רוב המון) דאינו מכבדים את הלומדי תורה כ"כ ואדרבה הלומדי תורה הם עפ"י הרוב עניים (כאמרם ז"ל הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה) ואין מי שישגיח עליהם בעין פקחה לפקח על כל צרכיהם שייגיח אליהם בדרך כבוד משא"כ לעשירי עם הם מכבדים מאוד וזהו באמת עולם הפוך וז"ש להם משרע"ה אתם נצבים וכו' "ראשיכם" וכו'

בפרוה רשעים כמו עשב – (צ"ב פוסק ח')

יש לפרש על פי מה שכתב בשל"ה הק' ענין ד' מדרגות דומם צומח חי מדבר שעולין זו למעלה מזו החי אוכל הצומח, ואח"כ המדבר אוכל החי, ועל ידי זה באין לידי תיקון, ויש לומר דכתיב יכן רשע וילבש צדיק (ראה איוב כו. יז. וכן איתא במסכת בבא מציעא דף ס"א ע"ב) נמצא דהוה כמו העשב שאינו תכלית בעצם רק שיהיה למאכל לחי ואח"כ למדבר, וכמו כן בפרוה רשעים אינו לטובתם אלא כמו העשב דהיינו להשמדם שהם יוכלו, והצדיק יורש הכל, וכמו שאמר רבינו הק' ז"ע לפרש ויתן את בית המן למרדכי כי אם ה' מרדכי בונה בית לעצמו לא ה' מכיר ומבין בטוב עולם הזה במה שצריך על כן מקודם בנה המן את ביתו ומסתמא עשה הרבה תיקונים, ואח"כ נתן לו למרדכי, ועל ידי זה ה' לו בית טוב עכדה'ק וכמו כן בפרוה רשעים זהו כמו עשב להשמדם שהם יוכלו ותכלית הצלחתם למען יורשו הצדיקים הטוב והבן.

ותבט עיני בשורי וגו' – (צ"ב פוסק י"ב)

פירש העקידה כי הנה האיש הירא ורוצה לידע מדרגת עצמו כי אדם רואה חוב לעצמו, לפניו ב' דרכים לדעת, אחת על פי אוהב ואחת על פי אויב, על פי אוהב ישאלוהו מה ענינו וישיבהו על נכון, ועל פי אויב ישלח ציר נאמן מה יעני הבריות עליו וינקה מכל חסרון שמנקים אותו, ודמיון הידיעה מפי אוהב הוא כמראה הבולטות שמראה לאדם צורת פניו דמות שהוא לא פחות ולא יותר ולא חסר, ודמיון הידיעה מפי אויב הוא מראה משוקעת המראה על דבר קטן כמה פעמים גדול מן כמות שהוא וכן השווא אם ימצא חסרון קטן יגדלוהו וינשאוהו, ובמראה משוקעת משתמשין נשי השרים והמלכים, וזה שאמר ותבט עיני בשורי [זהו האוהב] בקמים עלי מרעים [זהו השונא] תשמענה אזני דהיינו שאנוי שומע גם מה ידברו אויבים בשער המסתכלים בי ועל ידי זה צדיק כתמר יפרח כי הוא מדרגה טובה עד כאן, (ובשפת אמת על משלי ס"ד הביא דבריו בלשון הנ"ל והעתקתי משם) ואני הדל המשכתי יותר כי הצדיק אם יבט רק אל אוהבו נמצא שידמה בנפשו כי כבר תיקן את עצמו ומה לו עוד לבקש בעוה"ז, משא"כ אם תשמענה אזני בקמים עלי מרעים שמגדלין ומניחין כל חטא קטן לעין גדול ועל ידי זה חוזר הצדיק ושב בתשובה עוד הפעם נמצא שנתעלה תמיד יותר ויותר ונדמה בעיניו שעדיין לא תיקן כלום וצריך לחיות עוד וזה שאמר עוד ינובון בשיבה וגו'.

אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו – (צ"ד פוסק י"ב)

בענין יסורים – ביערות דבש חלק א' דרוש י"א וז"ל מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו קינה מבעי אלא ה' אמר לו הנני מקים רעה וכו' עכשיו רואה אני שהוא בני סתם ברא וכו' ויש להבין דאדרבה הוא ראה שאבשלום רדפו עד נפש ונהג בו מנהג אכזריות יותר מכל עבדים ואכזרים ואם הוא לא ירא ממנו איך ברח לנפשו, אך יובן כי בעונשין יש ב' אופנים א' כי העונש מגיע לאדם

בכונה מה' לענשו על חטאיו ולהטיבו באחריתו, ואופן הב' כי איש מזלו רע וכפי מולד כוכבי השמים הוא לרוע רק ה' מגן בעדו ומשדד מערכות השמים וכאשר יחטא ה' מסלק השגחתו ומניח למנהגו של עולם תחת כוכבי שמים וכסיליהם והמה פעלו בו כפי מזלו לרעה והבדל בין אופן זה לזה הוא דבאופן ראשון ינקה עונו ומקבל תשלום פרי חטאתו ואז טוב לו לעולם הבא, אבל באופן שני אין כאן עונש רק סילוק השגחת אלהים והוא כפי מזלו ומקרי טבעו כך הוא ועונשו עדיין בשלימות ליום הגמול וזהו כי מתחלה חשב דוד להיות כי כפי מזלות וכוכבי שמים היה במערכה רעה למאוד רק ה' מגן בעדו להשיבו למקום נגידים, ועכשיו שאמר הקב"ה להקים לו רעה חשב שישלך השגחה פרטית ויהיה תחת מזלו אשר הוא לרוע והוא עבד או ממזר שהוא עונש כפי הטבע אבל בראותו כי בנו רודפו אמר הלא מטבע הבן לחוס על אבא א"כ אילו היה מפאת הטבע או מקרה לא יתכן שיהא בנו רודפו שהוא בטבע חס על אביו וע"כ שהיא השגחה פרטית מבעל המשלם גמול וא"כ הרי מקבל עונשו ונפטר בזה מחטאתו והוא באופן הראשון ולכן שר מזמור לה' עכ"ל, ועי' מזה בבית שמואל אחרון פרשת וארא, ובחידושי תורה לרבינו שנת תשי"ז פרשת ויחי שכתב שזה העונש מה שמניחים תחת מקרי הזמן הוא מדה כנגד מדה על ידי שבטחים בעצמם ואין בוטחים בהש"ת בבטחון אמיתי, וזה כוונת הספוק ואם תלכו עמי בקרי אף אני אלך עמכם בחמת קרי, ועל ידי זה יוגדל העונש שלא יתמרק החטא מזה, ויש לומר עוד דכל זמן שהוא בהשגחה הקב"ה מטיב לעונש מדה כנגד מדה, ועל ידי זה יודעין מה ה' החטא כמו שכתב האלשי"ך הק' על הפסוק ולך ה' החסד כי אתה תשלם [מעניש] לאיש כמעשהו [מדה כנגד מדה] ועל ידי זה זוכה לתשובה שלימה, אמנם אם נופלים תחת פגעי הזמן ח"ו אז מר מאוד, כי חוץ מהנ"ל שאינו ממרק העוונות עוד לא יזכו לתשובה כי לא ידעו פרטות החטא והאמת כי אין זה רק באשר הוא שם, אולם אם יתחזק באמונתו שוב יפול תחת השגחתו ויכונן יסוריו על פי חטאיו ובמשך הזמן יזכה למירוק עוונות לתשובה, ועל פי זה יובן הנמראה במסכת חגיגה דף ה' רבי יוחנן, כי מטי להאי קרא – בכי (ובריס ל"א – כ"א) והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום בטרם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות – תקנה יש לז', דהנה רבי יוחנן למד (במסכת ברכות דף ה' ע"א) מפסוק הנ"ל דיסורים ממרקין עוונותיו של אדם דמה שן ועין שהוא א' מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחירות, יסורים שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה, ולפי הנ"ל למדו בזה האופן דאשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה בהשגחה פרטית מדה כנגד מדה דעל ידי זה שפיר נתמרק העון על ידי העונש, משא"כ אם מסיר השגחתו ונמסר לפגעי הזמן רח"ל, וזהו שבכה ומצאוהו וגו' היינו עבד שרבו "ממציא" על ידי פגעי הזמן לא בעצמו כי הוא יתברך מסתיר את פניו מהם וממילא באין עליו צרות מפגעי הזמן כלום תקנה יש לו כי אז אין היסורים ממרקים, ועל פי זה יתבאר המדרש שהוא בכמה ספרים איוב ה' קורא תגר על היסורים ולא נתקרה דעתו עד שהראו לו דפנות הסוכה ב' כהלכתן וג' אפילו טפה, דהנה איתא (בסוכה דף ד' ע"ב) לרבנן דסבירא לי' יש אם למסורת וסגי בב'

ובגמרא הנ"ל דרשו אל תקרא תלמידנו אלא תלמידנו בצירי מתורתך תלמידנו ק"ו משן ועין, וראיתי באיזהו ספר שזהו גם כן תלוי ביש אם למסורת דאילו יש אם למקרא אם כן על כרחך כמו שנמסר הקריאה כן צריך לקרות ואיך נאמר אל תקרי כך אלא כך, משא"כ למ"ד יש אם למסורת שפיר יש לומר אל תקרי, ואם כן מסוכה נודע דיש אם למסורת ואם כן דרשינן שפיר אל תקרי תלמידנו אלא תלמידנו, ואם כן דאג איוב שמא לא יתמרקו עוונותיו וכיון שראה דפנות הסוכה שדרשינן יש אם למסורת אם כן שפיר יש לדרוש גם פסוק זה אל תקרי כנ"ל, ושפיר נלמדו דעוונותיו מתמרקין כשבא על ידי הקב"ה דהיינו אשר תיסרנו י-ה בעצמו וכיון שיסוריו ה' למעלה מהטבע אם כן אי אפשר שנפל תחת פגעי הזמן דאז ה' צריכין יסוריו להיות בדרך הטבע אלא על כרחך הוא מידו של הקב"ה, ועל כן נתקרה דעתו, ובה נפרש הפסוק הנ"ל דישנה ב' אופנים לידע אם העונש בא מהקב"ה, ואם כן נתמרק העון א' אם הוא שלא כדרך הטבע כמו אצל דוד המלך ע"ה כנ"ל ואז ידע בנפשו כי הוא מהקב"ה או אפילו כשהוא בדרך הטבע רק שרואה שנתסר מדה כנגד מדה על מה שחטא ואיך יודע זאת שמביט בתורה הק' ורואה משם העונש שמגיע לאותה עבירה, ועל זה ידע גם כן שבא מהקב"ה וזה שאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה או שלא כדרך הטבע או אפילו כדרך הטבע ומתורתך תלמדנו אם הוא מדה כנגד מדה וידע.

אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו – (צ"ד פוסק י"ב)

יש לפרש בהקדם דברי השפת אמת על משלי פרק י"א פסוק כ"ז שחר טוב יבקש רצון ודורש רעה תבואנו, דישנה ב' אופנים שנועד לאדם חטאו שידע לשוב עליו א' על ידי יסורים כמו שכתב בעקרים נודע ה' משפט עשה כאשר בפועל כפי נוקש רשע מדה כנגד מדה ונקל למצוא ואז יודע ה' משפט עשה, ועל דרך זה מרגיש יסורים תחלה ועל ידי זה ישוב אל ה' וירחמהו אופן ב' הביא שם דברי זוה"ק פרשת ויקרא בפסוק או הודע אליו חטאתו וכו' דמאן דקאים לילאל למלנא באורייתא, אורייתא קא מודעא לי' חובת'י, ולא באורח דינא אלא כאמא קאדעא לברי' במילין רכיכין נמצא דהלומד בתורה ורואה שלא עשה כהוגן נקל לשוב טרם נגעה בו רעה כלל, וזה שאמר שחר טוב אין טוב אלא תורה אם שחר על ידי התורה אל הש"י ונמצא שחטא יש תקוה בשלימות כי יבקש רצון הש"י לכפר ולא יגע בו רעה כלל אך ודורש רעה ר"ל שממתין מלשוב עד בוא עליו הרעה ואז הוא דורש מאין בא עליו הרעה הזאת וזה שאמר תבואנה עכ"פ בהכרח תבואנה ראשית היסורים לכן טוב כתורה יעשה ויהי נקי ולא יגע בו רעה כלל עכ"ד ושי', ועפ"י פירש שם גם מאמרם ז"ל (מדרש רבה, ריש פתיחת איכה) הלואי אותי עזבו ואת תורתך שמרו דקובל אפילו מה שאני בעצמי עוורתי אותם על ידי יסורים לא השגחתי בי רק תלו היסורים במקרה, וכ"ש תורתך כשקראו בה לא שמרו מעתה שפיר אמר הלואי אותי עזבו ולא המחניו עלי להכות מידה כנגד מדה רק ואת תורתך שמרו מפי התורה אשר תלמדם אבל הם לא עשו מפי התורה ואפילו אותי עזבו לתלות במקרה עכ"ד

המשך מאמר פניני המגיד מעמוד ב' "זקנים" זהו שאתם מציבים ועומדים הראשים קודם להזקנים זהו רק "היום" בעוה"ז משא"כ בעוה"ב וז"ש אתם נצבים (רק) היום ראשיכם (קודם) לזקנים והה"ד הפוך רשעים ואינם שלעוה"ב יתהפך הסדר ואיננו ומשא"כ הצדיקים ובית צדיקים יעמוד.

אתם נצבים היום וגו'

בהקדם לבאר מ"ש במד' נחנחומא הה"ד הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד ע"כ, דצ"ב מה

שייכות יש לה לכאן ועוד יש לדייק בפ' גופא למה נא' "ובית" צדיקים מה שלא נאמן כן ברשעים והכי הול"ל הפוך רשעים ואינם וצדיקים יעמוד ולמה נא' ובית ויל"פ עפ"י מה דא' בסה"ק דלאורא צריך כ"א מישראל לקיים בעצמו כל התרי"ג מצות והנה יש ביניהם כמה מצות שאינם תחת ידו כגון מצות כהנים ומצות יבום וכדומה, וא"כ מה יעשה איש הזה אלא דא' בספה"ק העצה לזה לקשר את עצמו עם כל אחד מישראל כנפשו ואז יהיה נחשב כגוף אחד עם כל ישראל וכל מה שיקיים אחד מישראל יהא נחשב כאילו קיימו הוא בעצמו, וז"ש אתם נצבים היום ברה"י יום הדין [כפי הזוה"ק] יש לכם הצבה והעמדה ע"י שכלכם לפני ה'א שאתם באגודה

אחת ואז נחשב כ"א מישראל כשיתוף במצות שחבירו עושה ועי"ז נתרבה זכותו ויוצא ע"י בדימוס ועי"ז כתב המדרש נחנחומא הה"ד הפוך רשעים ואינם כי הרשעים אין להם אחדות כי המה מעלמא דפירודא וע"כ חסידים להם מצות הרבה ויבואו עליהם העונשים האמורים משא"כ ובית צדיקים יעמוד דהיינו הצדיקים אף שהם הרבה הם מתאחדים בבית אחד ונחשבים כאחד וע"כ יעמוד ועי"ז מ"ש רש"י ז"ל פרשת ויגש עשו שש נפשות היו לו והכתוב קראן נפשות ביתו לשון רבים משא"כ יעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש הרי לך כמו שכתבנו והבן.

נסתרו לנגלה וזה שאמר אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי, ועי' בשפת אמת על משלי בפירוש טעמה ועי' באלשי"ך הק' פרשת שופטים בפסוק תמים תהי' עם ה'א זול' גם יתכן כוון לומר ענין מאמר ז"ל כי מי האיש אשר יקרא חסיד הלא הוא אשר לא יעשה במקום שהוא שם יחיד מה שלא יעשה במקום רואים והוא מאמר הכתוב אשכילה בדרך תמים מתי' תבא אלי הדרך ההוא שהוא דרך חסידות ותמימות הלא הוא כאשר אתהלך בתם לבבי בהיותי בקרב ביתי שהיא מקום שאין אנשים שלא תשונו עין רואים, וזה יאמר תמים תהיה גם בהיותך עם ה' אלהיך מקום שאין שם זולתו ית' אפילו עם לא תהרהר עכ"ל, ועי' באלשי"ך על משלי פרק י' פסוק ט' מה שכתב שם דלדוך הטוב אינו צריך לילך לשום מקום ואינו צריך לשום יגיעה כי אם אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי והוא תיכף על הדרך תמים.

אשכילה בדרך תמים מתי תבוא אלי אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי (ק"א פסוק ב')

ויש לומר על פי מה שכתב בישמח משה תחילת פרשת כי תצא זול' וידוע דרוב עבירות נעשים בחבורה, ובנקל, מחמת כי החרטה תיכף, ואף המיעוט הנ"ל התשובה תיכף ולא נתיישן, מה שאין כן השנים דנתיישן, מחמת כי אין חרטה מחמת חוט המשולש שנשאר למטה, עכ"ל ועל פי זה אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי דביחדי אין באין לידו עבירה, ועל ידי זה מצוה גוררת מצוה ועל ידי זה אוכל לילך בדרך תמים גם בהיותי ברבים כי כבר רגיל בטוב ומרוחק מדע.

אשכילה בדרך תמים מתי תבוא אלי אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי (ק"א פסוק ב')

יש לומר על פי מה דאיתא בבינה לעיתים לפרש הפסוק כי את כל מעשה האלקים יבוא במשפט על כל נעלם מה שהי' טמיר ונעלם אם טוב ואם רע, אם הי' למען שמו יתברך לעשות לו נחת רוח או לכבוד עצמו וכדומה עכ"ד ובזה פירש הייטב לב כי אם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא באיזה חסרון בהעלם וכמו כן פירש מה שאמר בראש השנה כי זכר כל היצור לפניך בא "מעשה" איש ופקדתו פירש מעשים טובים של האיש ופקדתו מלשון חסרון דהיינו מחשבות אדם ותחבולותיו לצורך עצמו, וזה שאמר אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי היינו בפנים היינו שלא "המחשבה" שהי' המחשבה כמו המעשה שהי' בסתר כגלוי ואז יהי' תמים במעשה ובמחשבה.

שאינו מדה כנגד מדה וגם אין לה קצבה, ואם כן שפיר אמר הכתוב כאן אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה בעצמו ואז הוא מדה כנגד מדה ומתורתך תלמדנו על איזהו חטא בא עונש זה וידע כל על מה לתקן.

אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה וגו' (צ"ד - פסוק י"ב)

יש לומר על פי דברי הייטב פנים (במאמר אור המקיף לש"ח) שפירש מה שכתב בספר חרדים קדושך בניך מסרו נפשם וכו' לרצון שנת עינים נדדה וזל"ק אחי ורעי הביטו ודאו המבואר מזה כי שבירת תאות שינה להיות עומד ושונה הוא כעין מסירת נפש עיי"ש באריכות דבה"ק, וזה שאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה לא ביסורים ממש ח"ו רק על ידי ומתורתך תלמדנו שמנדד מעיניו ללימוד התורה וזה יחשב לו כעונש ואשרי לאדם כזה.

אהבי ה' שנוא רע שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם (צ"ז פסוק י')

יש לפרש על פי מאמר החכם הרוצה לדעת מדת חבירו יסתכל במה שהוא משבח אם הוא משבח הטובות בידוע שהוא בעל מידות טובות וכו' ואיש לפי מהללו (עי' בתולדות יעקב יוסף פרשת ואתחנן ובר"ח שער העוונה פ"ד ועוד בכמה מקומות) וזה שאמר אהבי ה' שנוא רע הם שנואין את הרשעים בתכלית כי זה סימן מובהק אם הוא משבח רשעים אז סימן שהוא כמוהם משא"כ צדיקים באמת שונאים הרשעים, ואם תאמר הלא לפעמים ישנה אנשים צבועים שעושין וכו' והם יכולים להטעות את הצדיק ונמצא ח"ו בטל סימן זה, וידוע מה שכתב הישמח משה בפרשת בלק וזל"ק ולא מבעיא שאלו אשר הם צדיקים, אין מניחין הש"ת להתחבר עם הרשע ועושה ביניהם התרחקות לא נודע לאיש מאין, אלא אף אלו שאינם עדיין בגדר צדיק גמור, רק שהם מתחברים לצדיקים אמיתיים, אין מניחין הש"ת להדבק בנפש רשע, עכ"ד, וזהו שסיים שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם שלא יטעו אחריהם ואם כן שוב הוה הסימן בדיק ומנוסה.

אשכילה בדרך תמים מתי תבוא אלי אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי (ק"א פסוק ב')

זול' רש"י הדרך הישרה להתהלך בה ואתהלך בתם לבבי אף בקרב ביתי בהצנע כמו בפרהסיא, עכ"ל, כי הנסיון לאיש אם הולך בדרך הישר ותמים כששוע

המשך מאמר גדולת ד' מעמוד ג' ודפח"ח, וזה שאמר אשרי הגבר אשר חטא ומרגיש שהקב"ה רוצה ליסרו וזה שאמר אשר תיסרנו י-ה אבל אינו יודע מה חטא ועל מה צריך לשוב אז ומתורתך תלמדנו שישב ללמוד תורה ואז הודע אליו חטאתו טרם יגע בו רעה ח"ו. (ועי' מה שהאבאתי במאמרינו על משלי פסוק הנ"ל עיי"ש ות"ו)

אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה וגו' (צ"ד - פסוק י"ב)

עי' בפירוש המצודות אשרי לצדיקים המעונים תחת ידכם אשר ה' הוא המייסרו על ידיכם ובזה מלמד אותנו מתורתו וכו' עיי"ש, והנראה לפענ"ד על פי דברי היערות דבש שפירש הפסוק מאויבי תחכמי מצותיך על פי דברי הגמ' (בגטין דף ז' ע"א) שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות מהו וכו', שלח ליה קא מצעיר לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח לי (תהלים ל"ז - ז) דום לה' והתחולל לו, דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים השכם והערב עליהן לבהמ"ד והן כלין מאליהן עיי"ש, נמצא דעל ידי השכמת ביהמ"ד שחיות וערבית יפיל את שונאיו ואם כן הם גורמין שפיר שיתעמץ בלימוד התורה וזה שאמר הכתוב מאויבי תחכמי מצותיך, ושי' ודפח"ח, ועל פי זה שפיר יובן זה אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה, על ידי הרשעים שמענים אותו ביסורים ועל ידי זה ומתורתך תלמדנו יצטרך להתעמץ בתורה יותר שיוכל להפילם, ועל דרך מוסר זה קאי על האויב הגדול היצר הרע שינצל מן על ידי השכמת ביהמ"ד כמ"ש אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד.

אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה וגו' (צ"ד - פסוק י"ב)

ויש לומר בהקדם דברי אהבת יונתן בפסוק עבדים משלו בנו פורק אין מידם הובא בבית שמואל אחרון פרשת דברים דהנה איתא בגמרא (גיטין דף נ"ו ע"ב) כל המיצר לישראל נעשה ראש שנאמר (איכה א' ה') היו צריה לראש, והטעם כתבו המפרשים דהנה הקב"ה אמר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה חפיצים להרע לישראל יותר מגזירת הבורא, וזה פירש הגמרא הנ"ל עבדים משלו בנו ר"ל שלא נעשו שרים ואין לבם תלוי בה' לכן פורק אין מידם עכדה"ק, ודפח"ח, ויש להוסיף דאם הוא ביד הקב"ה אז מייסר מדה כנגד מדה והווי תרתי למעליותא שיודע על מה לעשות תשובה כיון שהוא מדה כנגד מדה, והב' שהעונש יש לה קצבה לפי העבירה משא"כ אם עבדים משלו בנו ואינם ביד ה' אז פורק אין מידם דאנחנו לא נדע במה נעשה תשובה כיון